

Leonyid Szuvizsenko

A "Nyugat" írói az egyetemi magyar irodalom-
történeti előadásokon

Előadásom célja az, hogy ezen a tekintélyes fórumon vessem vizsgálat alá azokat a módszereket, amelyek segítségével a leningrádi egyetemen a hallgatókat megismertetjük a magyar irodalomtörténet egyik legérdekesebb, az átlagostól eltérő jelenségével, a "Nyugat"-mozgalommal.

Előljáróban azonban engedjenek meg néhány előzetes megjegyzést!

Általánosan elismert tény hazánkban, hogy a szovjet finnugrisztika Leningrádban született: 1925-ben a leningrádi egyetemen hozták létre az első finnugor filológiai tanszékét, 1947-ben ugyancsak itt rendezték meg a szovjet finnugristák első kongresszusát, amely a tudományos kutatások továbbfejlesztésében játszott kardinális szerepet; itt folytatott tudományos-alkotó tevékenységet többek között D.V. Bubrich, M. M. Hämäläinen, N.P. Csheidze, E.A. Jakubinszkaja-Lemberg; itt végeztek el számos kutatást; végül, de nem utolsósorban, itt képezték ki a mordvin, udmurt, mari, karjalai, észt, chanti, manysi, vepsze és természetesen a magyar és finn nyelv és irodalom szakértőit.

A finn nyelvtan és nyelvtörténet (pl. fonetika) kérdései, a magyar és finn irodalom problémái, a magyar nyelv nyelvtana és lexikája, és lehetne tovább sorolni azoknak a kérdéseknek a körét, amelyek napjainkban a tanszék munkatársait foglalkoztatják. A tanszék hagyományosan nagy figyelmet szentel a hallgatók elméleti oktatásának, felkészítésének, és ez lehetővé teszi, hogy a végzősök mind fordítóként, mind tudományos kuta-

tói munkakörben bizonyosságot tudnak tenni felkészültségükről.

A magyar szakos hallgatók a tíz szemeszter alatt (évfolyamtól és félévtől függően heti 14-22 órában) tanulják a magyar nyelvet és irodalmat, 3-4 irodalomtörténeti és ugyanennyi nyelvészeti előadást tartunk számukra, és természetesen, szemináriumi munkában is részt vesznek. Harmad- és negyedéven évfolyamdolgozatot írnak különböző nyelvészeti és irodalmi témákból, az ötödik évben pedig egy választott téma alapján elkészítik a diplomamunkát.

A magyar irodalomtörténet négy szemeszterre tervezett kötelező tantárgy. Figyelembe véve a tanterv által előírt beszámolókat és vizsgákat, maga az oktatás 204 órában valósul meg. Arra törekszünk, hogy a lehetőségekhez képest az egész magyar irodalmat áttekintsük - a legrégebbi írásos emlékektől, a legendáktól kezdve a II. világháború végéig. A háború utáni időszak, beleértve napjaink irodalmát is, a tanulmányi időszak végén elemezzük egy elég nagy (56 órás) külön előadás keretei között. A tanterv szerint az előadások nagy részét a magyar felvilágosodás, a reformkorszak és az 1848-49-es szabadságharc időszakára (48 óra), valamint a XX. század első felének bemutatására (30 óra) fordítjuk.

Arról természetesen lehetne vitatkozni, mikor volt a magyar irodalom aranykora: a reformkorszakban-e, amikor Petőfi Sándor lángelméje szabadította el a gondolatokat és ezzel hatalmas lökést adott a nemzeti irodalom fejlődésének, vagy a XX. század első évtizedeiben, amikor a nem kisebb lángelmének, Ady Endrének sikerült az új forradalmi erőket az ország felébresztésére buzdítani, új irányt szabni az irodalmi élet folyamatának azzal, hogy saját viharos alkotói tevékenységével hozzájárult a Nyugat egyedülálló irodalmi mozgalmának megszületéséhez.

A magyar irodalom az előbbi és az utóbbi esetben egyaránt az európai alkotó gondolkodás legjobb vívmányainak színvonalára emelkedett, bár, sajnos mind a mai napig a világban töb-

bet tudnak Petőfiről mint Adyról, Babits Mihályról, Móricz Zsigmondról, Kosztolányiról és a Nyugat más jelentős képviselőjéről.

A Nyugathoz tartozó írók szellemi örökségének felismeretése, tudatosítása ugyanakkor igen nehéz feladat elé állítja az egyetemi tantervek összeállítóit és az irodalomtanárokat egyaránt, ha nem akarnak csupán csak egy általános áttekintésre szorítkozni, hanem arra is lehetőséget kívánnak nyújtani, hogy hallgatóik megértsék egy viharos korszak alkotó individuumainak fejlődési sajátosságait.

Megjegyzendő, hogy az általánosan elfogadott tananyagleadás nálunk a következő: az irodalom előadások egy-egy korszak áttekintő, fő mérföldköveit kiemelő tájékoztatásokat éppúgy magukba foglalják, mint az adott időszak kiemelkedő alkotójáról szóló monografikus elemzéseket. Így kell feldolgoznunk a XX. század magyar irodalmát is, de kit emeljük ki monografikus témaként a Nyugat írói közül, amikor a folyóirat eszméje, azaz a magyar irodalom forradalmi megújítása mellett egy tucat művész szállt síkra? Korlátozzuk ismertetésünket csak az első nemzedék bemutatására, vagy a másodikról és a harmadikról is kell szólnunk? És hogyan lehet ezt az igyekezetet, a jószándékot összeegyeztetni a megszabott órakerettel? Ez persze csak egy része azoknak a korántsem egyszerű kérdéseknek, amelyekre meg kell találnunk a választ, ha kísérletet akarunk tenni arra, hogy részletesebben mutassuk be hallgatóinknak a századeleji irodalmi mozgalmak lényegét és kiemelkedő eredményeit. Akkor még nem szóltunk arról, hogy a 20-30-as években a Nyugaton kívül léteztek más termékeny folyóiratok és irodalmi áramlatok, amelyeknek szintén voltak ragyogó képviselői. Vajon el lehet-e képzelni a XX. század magyar irodalmát Kassák Lajos, József Attila, Illyés Gyula, Radnóti Miklós, Németh László és mások nélkül?!

A régi irodalmi tantervekben a mainál csaknem kétszer kevesebb óra állt rendelkezésünkre, és ez bizonyos mértékben leegyszerűsítette a helyzetet: monografikus előadásokat tartottunk Ady Endréről, Móricz Zsigmondról és József Attiláról. A későbbiekben lehetőség nyílt bővíteni a tematikát, változatosabbá tenni az előadásokat és a speckollégiumokat. Az utóbbi években, egy kis módosítással, a következőképpen járunk el: adunk egy általános áttekintést századunk első felének irodalmi mozgalmáról, és ennek keretében szólnak a Nyugatról is. Monografikusan - leggyakrabban - Ady, Babits, Kosztolányi, Juhász és Radnóti munkásságát tekintjük át.

Itt meg kell jegyezni, hogy a tervbe vett szakelőadások szerint variálódik a monografikus előadások témája és időben is azokat követik. Általában olyan irodalomtörténeti előadásokat kínálunk a hallgatóinknak, amelyek vagy József Attila vagy Móricz Zsigmond munkásságával kapcsolatosak, vagy a 20-30-as évek prózájával.

Felmerülhet a hallgatóban, hogy igazságtalanul alábecsüljük a XX. század olyan magyar íróinak érdemeit, mint pl. Illyés Gyula, Déry Tibor és mások. De ennek az igazságtalanságnak szerencsés elkerülésére ad lehetőséget tantervünk azzal a már említett előadássorozattal, amely a II. világháború utáni irodalommal külön foglalkozhat. Itt van lehetőség arra, hogy alaposabban elidőzzünk a fentebb említett írónál és a mai magyar irodalom kiemelkedő egyéniségeinél. E téren hasznos segítséget jelentenek az utóbbi években már hagyománnyá vált hallgatói referátumok, amelyek ugyancsak képezhetik egy-egy előadás témáját. A hallgatók önállóan választanak egy szerzőt vagy egy korszakból egy témát, tudják, hogy csoporttársaik közül opponenseik lesznek, hogy munkájuk komoly megvitatásra kerül, és hogy mentesülnek az adott diszciplína beszámolási kötelezettsége alól.

Megfigyeléseink szerint az önálló munkának ez a fajtája nemcsak azt eredményezi, hogy az előadásokon és a szemináriumokon növekszik a megismerhető, megtárgyalható szerzők köre, hanem a hallgatók alkotóképességét is fejleszti, hozzájárul, hogy a későbbiekben sikeresebb diplomamunkák szülessenek.

Nekünk úgy tűnik, hogy ez, a most az Önök figyelmébe ajánlott módszer, vagyis az irodalmi előadások és a szemináriumok összekapcsolása, lehetővé teszi, hogy jelentőségének megfelelő helyre kerüljön az évszázad irodalmi folyamatában az olyan nagy jelenség, mint a Nyugat, a kor más óriási alkotóegységével együtt. Így be lehet mutatni a Nyugat íróit és szoros szálakkal össze lehet kötni művészi útkereséseiket a következő évtizedek irodalmi fejlődésével.

Hasznos lenne, ha hallhatnánk arról, hogy milyen utakon haladnak más országok felsőoktatási intézményeiben és milyen eredményeket érnek el.

Darina Sztefanova

Az irodalomkritika néhány sajtóműfaji jellemzője

Felvetődik a kérdés, hogy mit tartunk műfaji jellemzőnek. Melyek azok a kritériumok, amelyek szerint felosztjuk és rendszerezzük a sajtóműfajokat? A hagyományos nézet műfaji jellemzők-